UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

ŞCOALA DOCTORALĂ ȘTIINŢE SOCIALE ȘI ALE EDUCAȚIEI

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 339.96:332.14(478)

PRISACARI MARIA

IMPACTUL ASISTENȚEI EXTERNE ASUPRA POLITICILOR PUBLICE DE DEZVOLTARE REGIONALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

563.02 - ORGANIZAREA ŞI DIRIJAREA ÎN INSTITUŢIILE ADMINISTRAŢIEI PUBLICE; SERVICII PUBLICE

Rezumatul tezei de doctorat în științe administrative

CHIŞINĂU, 2023

Teza de doctor a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Sociale și ale Educației a Universității de Stat din Moldova

Coordonator științific:
ROȘCOVAN Mihail, doctor în economie, conferențiar universitar

Comisia de îndrumare:
1. SÎMBOTEANU Aurel, doctor în științe politice, conferențiar universitar

2. SPĂTARU Tatiana, doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar

3. ȘAPTEFRAȚI Tatiana, doctor în biologie, conferențiar universitar

Comisia de doctorat:
1. ȚÂU Nicolae, doctor habilitat în economie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova – **președinte al Comisiei**;
2. ROȘCOVAN Mihail, doctor în economie, conferențiar universitar, Business Consulting Institute – **conducător de doctorat**;
3. SPĂTARU Tatiana, doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova – **referent oficial**;
4. BUGAIAN Larisa, doctor habilitat în economie, profesor universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei – **referent oficial**;
5. COJOCARU Igor, doctor în științe politice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți – **referent oficial.**

Susținerea tezei de doctor va avea loc la 10 marie 2023, ora 14.00, în ședința Comisiei de doctorat din cadrul Universității de Stat din Moldova, adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Ialoveni nr.100, sala 301.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat din Moldova, Biblioteca Științifică Centrală (Institut) „Andrei Lupan", Biblioteca Națională a Republicii Moldova și pe pagina Web a ANACEC (http://www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expediat la data de 2 februarie 2023.

Președintele Comisiei de doctorat:
ȚÂU Nicolae
doctor habilitat în economie, profesor universitar _____

Conducător științific:
ROȘCOVAN Mihail
doctor în economie, conferențiar universitar _____

Autor:
PRISACARI Maria _____

© Prisacari Maria, 2023

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....4
REZUMATUL COMPARTIMENTELOR TEZEI.....13
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....23
BIBLIOGRAFIE.....27
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA ZILEI.....30
ADNOTĂRI (în română, rusă și engleză) 32

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei investigate. Republica Moldova, de la constituirea sa ca stat independent, a beneficiat de asistență externă, iar rolul acesteia în realizarea priorităţilor și politicilor publice de dezvoltare ale ţării a fost și rămâne a fi unul semnificativ. Perspectiva de integrare europeană a venit cu noi provocări pentru întreaga societate din Republica Moldova, cu precădere pentru autoritățile administrației publice, capacitatea de absorbție a asistenței și eficacitatea utilizării resurselor financiare în implementarea politicilor publice a acestora fiind de o importanță majoră pentru procesul de dezvoltare socială și economică a țării. În prezent, există o serie de oportunități de accesare a unor programe și fonduri europene în care Republica Moldova este eligibilă. Cu toate acestea, chiar dacă informațiile cu privire la programele existente sunt mediatizate, nu există nici o analiză teoretică exhaustivă cu privire la asistența externă și la impactul ei în implementarea politicilor publice de dezvoltare regională.

În acest context, tema de cercetare își propune să realizeze o descriere și o studiere a conceptului de asistență externă în raport cu politicile publice ce vizează dezvoltarea, luând în considerație atât specificul cadrului legislativ-normativ, cât și cel instituțional, abordare ce prezintă, pe de o parte, aspectul teoretic axat pe delimitări conceptuale și metodologice, iar, pe de altă parte, aspecte practice concentrate pe evaluare de impact, analiză statistică și analiză comparativă.

Studiul impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională este actual și important în contextul tendințelor de reformare desfășurate în administrarea publică în ultimele decenii. Necesitatea stringentă a reformelor bazate pe rezultate, monitorizare și măsurare a efectelor scontate ale politicilor publice de dezvoltare regională, impun cercetarea practicilor și tehnicilor de evaluare a impactului investițiilor financiare, inclusiv a asistenței externe.

În acest context, analiza realizată în prezentul studiu doctoral va genera noi cunoștințe, implementarea cărora va motiva actorii implicați pentru o mai bună gestionare a asistenței externe, cu impact asupra procesului de implementare a politicilor publice de dezvoltare regională și administrare în Republica Moldova.

Cercetarea şi identificarea modalităților de îmbunătățire a eficienței și eficacității asistenței pentru dezvoltare reprezintă un imperativ pentru Republica Moldova. Prin urmare, necesitatea identificării cât mai urgente a soluţiilor destinate problemelor asistenței de dezvoltare în vederea atingerii obiectivelor politicilor publice de dezvoltare regională determină importanţa şi actualitatea temei de cercetare. În acest sens, studiul oferă autorităţilor de stat, donatorilor şi

publicului recomandări pentru îmbunătățirea procesului de implementare, monitorizare şi evaluare a asistenței externe.

Actualitatea şi importanța cercetării derivă și din angajamentele prevăzute în cadrul Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană, semnat la 27 iunie 2014 la Bruxelles, prin care se specifică (cap. 1, 22) faptul că ,,cooperarea se axează pe dezvoltarea unei administrații publice eficiente și responsabile în Republica Moldova", ,,gestionarea eficace și profesionistă a resurselor" și promovarea ,,dezvoltării armonioase ale relațiilor dintre Republica Moldova și partenerii săi" [1, p.14]. Totodată, Capitolul 2, 25 cu privire la Dialogul economic se referă la ,,schimbul de expertiză în sfera macroeconomică și macrofinanciară, inclusiv în ceea ce privește finanțele publice, ... asistența financiară externă și statisticile economice" [1, p.15].

Importanța utilizării eficiente a resurselor asistenței externe și materializării Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă se regăsește în documentele strategice naționale, precum „Moldova 2030" [4], prin obiectivul ce vizează asigurarea unei guvernări eficiente și incluzive. Obiectivul accentuează indespensabilitatea dezvoltării bunei guvernări, inclusiv prin edificarea unei administrații publice integre, responsabile, eficiente, transparente și deschise în ceea ce privește luarea deciziilor conform necesităților oamenilor și gestionarea resurselor publice.

Necesitatea eficientizării asistenței externe se regăseşte şi în Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2021-2025 [8], unde accentul este pus pe consolidarea bunei guvernări prin fortificarea cadrului normativ şi devoltarea competențelor autorităților administrației publice în întreg ciclul de politici publice, inclusiv capacităţile de evaluare ex-ante şi ex-post a politicilor. Totodată, programul setează ca prioritate dezvoltarea capacităţilor de asimilare a fondurilor pentru dezvoltare, inclusiv selecţia strategică a priorităţilor, evaluarea, proiectarea, achiziţia şi asigurarea calităţii.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Pentru a determina gradul de cercetare a problemei abordate, a fost inițiată investigarea unui șir de lucrări ale cercetătorilor cu contribuții fundamentale în studiul impactului asistenței externe. Conceptul de asistența externă, având denumirea oficial recunoscută de Asistență Oficială pentru Dezvoltare (AOD), reprezintă o dimensiune specifică a cooperării internaționale. Literatura teoretică, precum și cea empirică privind eficacitatea AOD a evoluat pe parcursul ultimelor două decenii, oferind o perspectivă detaliată asupra interacțiunii dintre asistența externă, instituții ale administrației publice, precum și asupra modului în care acestea influențează vectorul de creștere a unei țări. În acest sens, teoriile clasice ale creșterii au subliniat rolul acumulării de capital fizic (R. Ashley [24], P. N. Rosenstein-Rodan [48], J. D. Sachs [49]), pe când cele moderne au oferit un rol-cheie în explicarea diferențelor

de performanță economică a țărilor unor factori precum transparență, instituții administrative (R. Axelrod [25], M. Doyle [34], A. Moravcsik [45], S. Cohen [30]).

Literatura empirică cu privire la impactul asistenței externe este impunătoare și oferă diverse perspective asupra efectelor AOD asupra politicilor publice de dezvoltare. Cea mai influentă activitate de colaborare în domeniul studiilor comparative este cea a lui P. J. Schraeder, S. W. Hook și B. Taylor [50]. Conform autorilor „dezbaterea actuală asupra regimului de ajutor străin rămâne prinsă într-un fel de vid intelectual, având în vedere lipsa înțelegerii cercetătorilor a factorilor determinanți ai programelor de ajutor extern" [50, p. 15]. Alți cercetători, cum ar fi H. Hansen și F. Tarp [40], R. Durbarry, N. Gemmell și D. Greenaway [36], R. Lensink și H. White [41], M. Clemens, S. Radelet și R. Bhavnani [29], P. Collier și J. Dehn [31], C. Dalgaard [32], P. Guillaumont și L. Chauvet [39] au constatat că vulnerabilitatea structurală a unei țări (la șocurile externe) are un impact semnificativ asupra eficacității ajutorului: un ajutor este mai eficient atunci când vulnerabilitatea structurală este mare.

Printre investigațiile științifice, se impune ca relevantă lucrarea lui C. Burnside și D. Dollar [27], care oferă o tratare ingenioasă a paradoxului micro-macro. De la publicarea ei, această lucrare a obținut în mod evident statutul de filosofie convențională în acest domeniu, impulsionând interesul savanților în domeniul cercetărilor privind eficacitatea asistenței externe.

Conceptul de impact al asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională este reflectat insuficient de cercetătorii din Republica Moldova. Totuși, relevăm lucrări ale mai multor autori care au încercat să analizeze impactul asistenței externe asupra politicilor publice în Republica Moldova: T. Şaptefraţi [20], A. Popovici [16], T. Savca [19], O. Tărîţă [21], V. Lozovanu [43]. În această ordine de idei, considerăm importante și lucrările empirice elaborate de către think-tank-urile Expert Grup [12] și IDIS Viitorul [11] cu referire la impactul AOD în Republica Moldova și capacitatea de absorbție a asistenței externe acordate țării noastre, dar și analizele organizațiilor internaționale cu privire la AOD oferită Republicii Moldova [51].

În contextul tezei, devine imperativă investigarea bibliografiei dedicate noțiunii de „politici publice" și „politica publică de dezvoltare regională". Cercetătorii care au studiat domeniul politicilor publice, B. G. Peters [47], W. Dunn [35], Ch. Lindblom [42], T. Dye [37], au alocat mult timp formulării unei definiţii acceptate de majoritatea comunităţii ştiinţifice. Totodată, în cercetarea politicilor publice și-au adus aportul mai mulți cercetători din Republica Moldova și România, cum ar fi F. Bondar [9], M. Profiroiu [17], M. Platon [15], O. Tărâță și M. Iațco [21], A. Popovici și C. Popovici [16], I. Munteanu [13].

Analiza unui spectru extins de publicații științifice în domeniu ne permite să constatăm caracterul insuficient al cercetării impactului asistenței externe asupra politicilor publice de

dezvoltare regională în Republica Moldova. Absența unei analize sistematice a acestui domeniu în țara noastră ne-a determinat alegerea acestei teme de cercetare, considerând că realizarea scopului și obiectivelor tezei de doctor va contribui la cunoașterea problemei cercetate, oferind soluții adecvate pentru rezolvarea acesteia.

Ipoteza de cercetare presupune că *asistența externă are impact asupra politicilor publice de dezvoltare regională, doar că impactul său este condiționat de calitatea politicilor respective, dar și de angajamentul și capacitățile actorilor implicați în implementarea acestor politici*.

Problemele de cercetare înaintate cu titlu de ipoteze de lucru sunt:

- *Îmbunătățirea calității politicilor publice de dezvoltare regională și a capacității instituțiilor administrației publice responsabile de implementarea acestor politici poate constitui cheia pentru un salt calitativ în dezvoltarea regiunilor.* Impactul asistenței externe este direct proporțional cu capacitatea actului guvernării și capacitățile autorităților publice centrale și locale implicate în procesul de implementare a politicilor publice de dezvoltare regională.
- *AOD va avea un impact mai mare dacă menirea proiectelor de dezvoltare regională va fi de a consolida instituțiile și politicile publice, astfel încât serviciile să fie livrate în mod eficient.* Majoritatea asistenței externe este oferită sub formă de proiecte de investiții în anumite sectoare, cum ar fi drumurile, alimentarea cu apă sau educație. Asistența externă finanțează întregul sector public, iar calitatea generală a politicilor de dezvoltare regională și capacitarea instituțiilor administrației publice poate fi cheia în asigurarea unui randament cât mai mare din această finanțare. Prin urmare, contribuția cea mai critică a proiectelor nu este aceea de a majora finanțarea pentru anumite sectoare, ci pentru a contribui la îmbunătățirea furnizării de servicii prin consolidarea instituțiilor sectoriale și locale.
- *O societate civilă activă poate contribui la îmbunătățirea calității serviciilor publice și a proiectelor implementate.* Abordarea participativă în furnizarea de servicii, precum și monitorizarea continuă a implementării proiectelor de dezvoltare regională poate duce la îmbunătățiri semnificative în acest sens.

Scopul şi obiectivele tezei. Scopul prezentei investigații rezidă în cercetarea teoretică și empirică a impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională din perspectiva identificării metodelor de eficientizare AOD în contextul de reformare și îmbunătățire a performanței administrației publice din Republica Moldova.

În acest context, pentru analiza impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională, obiectivele s-au focusat pe:

- Sintetizarea referențialului istoriografic și teoretic privind studierea impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională;
- Elaborarea cadrului metodologic de studiere a impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională;
- Analiza mecanismului de coordonare a asistenţei externe și a evoluției dinamicii AOD în Republica Moldova;
- Identificarea corelației dintre asistența UE și consolidarea politicilor și instituțiilor publice din Republica Moldova;
- Evaluarea rolului/impactului asistenței externe în implementarea politicilor publice de dezvoltare regională în Republica Moldova;
- Identificarea modalităţilor de eficientizare a asistenței oficiale de dezvoltare în Republica Moldova în contextul implementării politicilor publice de dezvoltare regională și reformării/îmbunătățirii performanței administraţiei publice;
- Formularea concluziilor și recomandărilor relevante cu privire la sporirea impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională în Republica Moldova.

Metodologia cercetării științifice cumulează abordarea descriptivă, analiza conceptuală şi studiile empirice, luând în considerare elemente inter şi transdisciplinare necesare abordării unei asemenea problematici complexe. În vederea prezentării unei abordări integrate a conceptului cercetat în teză, în procesul de analiză au fost aplicate următoarele principii: principiul științific, principiul istorismului, principiul interdisciplinarității, principiul complementarității și principiul obiectivității.

Teza prezintă o *abordare sistemică* a temei studiate, cercetând mecanismul administrativ cu referire la dezvoltare regională din Republica Moldova, ca un sistem integrat, constituit din părți componente, interconectate între ele. Metodologia de cercetare utilizată în cadrul studiului impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională are drept punct de plecare problema de cercetare, scopul, obiectivele şi ipotezele tezei de doctorat. Tehnologia cercetării şi evaluărilor tematice, în acest sens, se bazează pe o schemă logică formată din cinci etape de bază:

1. Stabilirea bazei conceptuale pentru evaluare. Această etapă a inclus definirea problemei şi alegerea temei de cercetare (studierea direcţiilor prioritare de cercetare la nivel național și internațional, stabilirea scopului metodologic); trecerea în revistă a cadrului legal/normativ şi analiza bibliografiei naționale și internaționale; clarificarea problemei prin formularea ipotezelor ce necesită a fi testate şi confirmate sau infirmate; selectarea metodelor de cercetare.

2. Revizuirea datelor administrative: financiare și fizice. Această metodă a implicat stabilirea variabilelor, analiza relațiilor dintre variabile și a informațiilor agregate privind produsele și rezultatele AOD.

3. Studiul de caz. Pentru a aprofunda în detaliu anumite aspecte, a fost elaborat studiul de caz pentru Regiunea de Dezvoltare Nord. Metodele utilizate în cadrul studiului de caz au inclus cercetări și analize detaliate ale documentelor, interviuri cu părțile interesate, focus grupuri, sondaje, vizite la proiecte, etc.

4. Analiza și interpretarea datelor. După încheierea culegerii de date, a fost efectuată analiza datelor, centralizarea și verificarea lor și testarea ipotezei. În efectuarea cercetării au fost aplicate atât metode calitative, cât și metode cantitative.

5. Concluzii și recomandări: În final, în baza tuturor analizelor, au fost formulate concluziile privind impactul asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională.

Metodele de cercetare și colectare a datelor în cadrul tezei au fost variate și au presupus documentarea bibliografică (cercetarea materialului bibliografic, studiul documentelor legislative), metode cantitative (analiza statistică și chestionarul), metode calitative (observarea, studiul de caz și interviul). Metoda comparativă a facilitat cercetarea similarităților și diferențelor dintre paradigmele și teoriile în domeniul relațiilor internaționale. Totodată, pentru elaborarea tezei de doctorat a fost creată o bază de date a proiectelor de asistență externă în domeniul dezvoltării regionale pentru perioada 2009-2021. Metodele structural-funcţională, comprehensivă, inducţia şi deducţia, dialectica, analiza şi sinteza au fost utilizate pentru cercetarea teoriilor, conceptelor, definiţiilor, elementelor şi structurii organizatorice ale AOD. La fel, prin intermediul metodelor menționate au fost identificate teoriile şi modelele decizionale care stau la baza deciziilor de oferire a asistenței externe în vederea modernizării și dezvoltării regiunilor. În final, sunt sintetizate metodele de îmbunătăţire a calităţii AOD din RM, în funcţie de deficienţele identificate în cadrul cercetării.

Noutatea ştiinţifică a rezultatelor obţinute. Impactul asistenței externe asupra politicilor publice și atingerii obiectivelor de dezvoltare regională a Republicii Moldova a fost abordat insuficient în literatura de specialitate existentă. Cele mai multe surse pe această temă sunt abordări pur informative, multe dintre ele doar online, prezentări generale, rezumate, articole etc., făcând destul de inaccesibilă tratarea şi înţelegerea acestui fenomen. Astfel, absența unei analize sistematice a acestui domeniu în Republica Moldova ne-a determinat să alegem această temă de cercetare.

În acest sens, cercetarea se impune prin promovarea unei viziuni inovatoare şi interdisciplinare atât cu referire la fenomenul impactului asistenței externe asupra dezvoltării

politicilor publice în vederea atingerii obiectivelor de dezvoltare regională a RM, cât și a noțiunilor de „asistență externă", „politici publice" și „dezvoltare regională" care sunt abordate insuficient în literatura de specialitate în Republica Moldova. Această lucrare reprezintă una dintre primele cercetări ştiinţifice complexe, în arealul ştiinţific autohton, consacrate analizei teoretico-practice a AOD și scoaterii în relief a particularităţilor și a sistemelor de implementare AOD în Republica Moldova. Autorul efectuează o cercetare teoretico-empirică cu privire la impactul AOD asupra politicii publice de dezvoltare regională, analizând în cadrul studiului de caz efectele asistenței externe în Regiunea de Dezvoltare Nord.

Totodată, pentru prima dată în cadrul cercetării a fost efectuată evaluarea impactului asistenței externe prin metode econometrice, fiind realizată o analiză a aspectelor teoretico-metodologice ale impactului și elaborat metodologia de evaluare prin calcularea pentru fiecare regiune a Indicator (sintetic) al Dezvoltării Economico-Sociale (IDES) în baza căruia se poate stabili nivelul de dezvoltare/subdezvoltare, ce ar putea servi drept instrument de monitorizare a impactului politicilor publice de dezvoltare regională [20]. În scopul eficientizării asistenței externe în Republica Moldova, autorul a prezentat modalităţile de îmbunătăţire a acesteia, derivate atât din literatura ştiinţifică de specialitate, cât și din practica de implementare.

Problema ştiinţifică importantă soluţionată reprezintă fundamentarea științifică a impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională, ceea ce a contribuit la identificarea metodelor de sporire a impactului AOD în contextul dezideratului de reformare și eficientizare a administrației publice. Luând în considerare faptul că cercetarea ştiinţifică în cauză se concentrează pe consolidarea şi asigurarea continuității procesului de dezvoltare a politicilor publice de dezvoltare regională prin utilizarea eficientă a resurselor financiare externe, studiul a condus spre formularea concluziilor și recomandărilor privind eficientizarea investițiilor AOD în implementarea acestor politicilor publice în Republica Moldova.

Semnificația teoretică a tezei. Semnificația teoretică a cercetării constă în complexitatea conceptelor, definiţiilor, teoriilor, metodelor și elementelor fundamentale cu privire la AOD, identificate în lucrările cercetătorilor clasici și în cele ale autorilor contemporani. Importanţa teoretică a lucrării rezultă şi din sinteza informațiilor în baza actelor normative și strategice privind mecanismul de coordonare a asistenței externe ce completează stadiul de cunoaștere a domeniului cercetat. O valoare remarcabilă pentru teoria administraţiei publice constituie identificarea mijloacelor de eficientizare a AOD în Republica Moldova în contextul elaborării politicilor publice complexe de dezvoltare regională și al reformării administrațiilor publice. Concluziile și recomandările propuse de autor pentru eficientizarea AOD din Republica Moldova sunt inovatoare.

Valoarea aplicativă a lucrării reiese din faptul că, pe lângă cercetarea teoretică a metodelor de sporire a impactului asistenței externe, autorul a aplicat în practică, modalitățile identificate de eficientizare AOD în procesul de implementare a politicii de dezvoltare regională prin prisma diverselor funcții manageriale în cei zece ani de activitate în cadrul Agenției de Dezvoltare Regională Nord (ADR Nord). Totodată, relevăm utilitatea implementării a rezultatelor cercetării în procesul de activitate a autorităţilor administrației publice din Republica Moldova. În consecinţă, AOD va deveni mai eficientă, raţională, transparentă, participativă, axată pe rezultate. Rezultatele cercetării pot fi integrate în disciplinele curriculare ale universităților ce formează funcţionari publici. De asemenea, rezultatele cercetării necesită a fi aplicate în cadrul procesului de reformare și armonizare cu acquis-ul european a cadrului normativ și strategic cu privire la AOD și la politicile de dezvoltare regională din Republica Moldova.

Rezultatele ştiinţifice principale înaintate spre susţinere:

1. Analiza teoretico-empirică a impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională din perspectiva identificării metodelor de eficientizare AOD în contextul de reformare a administrației publice.
2. Evaluarea impactului asistenței externe prin calcularea pentru fiecare regiune a IDES în baza căruia se poate stabili nivelul de dezvoltare/subdezvoltare, ce ar putea servi drept instrument de monitorizare a impactului AOD asupra politicilor publice de dezvoltare regională.
3. Identificarea corelației dintre asistența externă și dezvoltarea regională în Republica Moldova prin analiza evolutivă a politicilor publice de dezvoltare regională.
4. Realizarea unui studiu de impact la nivelul Regiunii de Dezvoltare Nord, pentru a evalua capacitatea Consiliului Regional pentru Dezvoltare Nord (CRD) în implementarea politicii de dezvoltare regională și identificarea gradului de participare a membrilor CRD în elaborarea și implementarea acestor politici publice.

Implementarea rezultatelor ştiinţifice. Rezultatele cercetării cu referinţă la teoriile, definiţiile, conceptele, modelele şi etapele AOD, precum şi metodele de monitorizare, evaluare și eficientizare a asistenței externe în domeniul politicilor de dezvoltare regională sunt aplicate pe larg în cadrul activității Agenției de Dezvoltare Regională Nord. Totodată, rezultatele obținute sunt puse în aplicare şi în procesul de elaborare a documentelor de politici în care ADR contribuie alături de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale. În această ordine de idei, menționăm că cercetătoarea a făcut parte din componența Grupului de lucru pentru elaborarea Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Regională 2022-2028, participând și la elaborarea Manualului operațional privind modul de utilizare a mijloacelor Fondului Național pentru Dezvoltare

Regională. Totodată, cercetătoarea este unul dintre autorii Strategiei de Dezvoltare Regională Nord 2016-2020 și a Programului Regional de Dezvoltare Nord pentru perioada 2022-2024. Constatări din teză sunt incluse în programele de dezvoltare a capacităților APL din Regiunea de Dezvoltare Nord organizate anual de către ADR Nord.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele investigației sunt expuse în 15 articole ştiinţifice elaborate şi prezentate de autor în cadrul conferinţelor naționale și internaţionale: Conferinţa internaţională „Descentralizarea: calea spre modernizare a Republicii Moldova" Chișinău, 17-18 decembrie 2015; Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Teoria și practica administrării publice" 20 mai 2016, 22 mai 2020; Conferința științifico-practică internațională cu genericul: Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice ediţia a III a, 24 februarie 2017, 1 martie 2019; Conferinţa ştiinţifică internaţională consacrată celei de-a 25-a aniversări a ASEM „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare şi competitivitate spre progres economic" 23-24 septembrie 2016, Conferința națională cu participare internațională „Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective" (ed. III-a), Academia de Științe a Moldovei, 21-22 iunie 2019; Conferința internațională SCORUS (Standing Committee on Regional and Urban Statistics) 29.06-01.07.2016, Lisabona; Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Статистика как наука и практика - традиции и современные измерения, Свищев, Bulgaria" 2018; Conferința națională cu participare internațională „Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective" (ed. VI-a) 20-21 mai 2022 precum şi în revistele şi publicaţiile ştiinţifice naţionale („Administrarea Publică", nr.4 2017; nr.3 2019; nr.2 2020 și Moldoscopie 2022). Totodată, rezultatele cercetării au fost discutate și examinate în cadrul diverselor manifestări ştiinţifice, dar și în cadrul evenimentelor organizate de către actualul Minister al Infrastructurii și Dezvoltării Regionale al Republicii Moldova și ADR Nord.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 226 de titluri, 147 pagini de bază, figuri - 26, tabele - 14. Rezultatele obținute sunt publicate în 15 lucrări științifice.

Cuvinte cheie: asistența externă, impact, dezvoltare, administrare publică, instituții publice, evaluarea politicilor publice, dezvoltare regională.

REZUMATUL COMPARTIMENTELOR TEZEI

În *introducerea cercetării* sunt prezentate şi argumentate ştiinţific actualitatea şi importanţa temei investigate, sunt stabilite scopul şi obiectivele tezei, cu determinarea suportului metodologic, teoretico-ştiinţific şi baza normativ-juridică, se argumentează noutatea ştiinţifică a rezultatelor obţinute, problema ştiinţifică soluţionată, importanţa teoretică şi valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor, precum şi sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1 al cercetării, intitulat *„Fundamente istoriografice și teoretico-metodologice privind impactul asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională*" include trei subcapitole, prin intermediul cărora se schițează cadrul istoriografic și teoretico-metodologic al asistenței oficiale pentru dezvoltare în contextul politicii de dezvoltare.

Subcapitolul 1.1, denumit *„Aspecte conceptuale și istoriografice ale evoluției asistenței externe în contextul politicii de dezvoltare",* prezintă clasificări ale teoriilor din domeniul relațiilor internaționale ce vizează asistența pentru dezvoltare, urmate de descrierea detaliată a acestora și relevarea unui cadru conceptual de analiză a AOD asupra politicilor publice de dezvoltare regională. Autorul subliniază interdisciplinaritatea studiilor de dezvoltare și urmărește influența reciprocă a diferitelor abordări și concepte de-a lungul istoriei îndelungate a domeniului respectiv.

Din perspectivă evolutiv-istorică, se relevă legătura strânsă dintre teoria dezvoltării și cele trei paradigme conflictuale – teorii generale în domeniul relațiilor internaționale, care încearcă să înțeleagă motivațiile donatorilor și principiile asistenței externe: *paradigma clasică, paradigma liberală* și *paradigma radicală*. *Abordarea realistă* pornește de la premisa că, la nivel internațional, există o stare anarhică, dezordonată, în care statele, ca actori centrali ai relațiilor internaționale, acționează în stil machiavelic după interesul lor egoist determinat de frica unei amenințări la adresa integrității teritoriale [24]. *Perspectiva liberală* prezintă asistența externă drept pozitivă, considerând că preocupările umanitare domină motivațiile asistenței externe [25], [34]. *Teoriile radicale* sunt identificate drept rezultat al teoriilor despre imperialism adaptate la contextul post-colonial. În Politica Economiei Mondiale, autorul I. Wallerstein [52] constată că schimburile inegale reprezintă rezultatul ierarhiei statelor.

O atenție deosebită se îndreaptă către *teoria post-dezvoltare*. Luând în considerare factori precum instituțiile administrației publice, instituțiile politice și sociale, oamenii de știință au creat o nouă paradigmă de dezvoltare, „dezvoltarea durabilă", ce a devenit cea mai promițătoare teorie, capabilă să acopere întreaga gamă a provocărilor dezvoltării.

Concluzia analizei conceptelor și aspectelor istoriografice ale teoriei asistenței oficiale pentru dezvoltare indică faptul că acest domeniu se află într-o dependență față de interesele

naționale, internaționale și non-statale. Geneza teoriei dezvoltării subliniază determinanții fundamentali, care generează variații în creșterea economică a unui stat beneficiar, cum ar fi influența istoriei, numeroasele bariere politice și economice în calea reformei. Noile modele de dezvoltare se concentrează pe rolul unor factori precum calitatea guvernării ca rezultat al modernizării administrației publice, coeziunea socială, democrația, corupția, barierele politice și calitatea instituțiilor, în general, și interacțiunea acestora cu alte variabile precum ajutorul extern în influenţarea procesului de dezvoltare socio-economică a regiunilor.

Subcapitolul 1.2, intitulat *„Repere bibliografice de investigare a impactului asistenței externe asupra politicilor publice pentru dezvoltare”*, face o trecere în revistă a referențialului bibliografic internaţional de investigare a AOD asupra politicilor publice de dezvoltare şi se analizează reflecţiile teoretice în literatura de specialitate din Republica Moldova.

Autorul subliniază lucrările rezultative ale cercetătorilor R. Ashley [24], P. N. Rosenstein-Rodan [48], J. D. Sachs [49], R. Axelrod [25], M. Doyle [34], A. Moravcsik [45], S. Cohen [30], care au servit drept bază teoretică în explicarea impactului asistenței externe asupra dezvoltării, dar și a diferențelor de performanță economică a țărilor beneficiare de AOD.

În cadrul cercetării, drept suport empiric au servit lucrările autorilor P. J. Schraeder, S. W. Hook și B. Taylor [50], H. Hansen și F. Tarp [40], R. Durbarry, N. Gemmell și D. Greenaway [36], R. Lensink și H. White [41], M. Clemens, S. Radelet și R. Bhavnani [29], P. Collier și J. Dehn [31], C. Dalgaard [32], P. Guillaumont și L. Chauvet [39], C. Burnside și D. Dollar [27]. Lucrări relevante din literatura empirică sugerează că ajutorul extern duce la o creștere a economiilor totale, dar nu de aceeași magnitudine ca și valoarea ajutorului.

În arealul investigativ autohton la tema analizată sunt relevante contribuțiile autorilor: T. Şaptefraţi [20], A. Popovici [16], T. Savca [19], O. Tărîţă [21], V. Lozovanu [43], care elucidează o serie de aspecte ce țin de contribuția asistenței externe la consolidarea administrației publice în Republica Moldova. În vederea identificării problemei de cercetare s-a analizat cercetările empirice elaborate de organizațiile și instituțiilor naționale și internaționale cu referire la impactul AOD în Republica Moldova și capacitatea de absorbție a asistenței externe acordate țării noastre [12], [11], [51].

Autorul conchide că literatura de specialitate ce abordează conceptul de asistență externă în raport cu politicile publice de dezvoltare tratează acest proces diferit, în dependență de perspectiva ştiinţifică și teoretică analizată. Totodată, se remarcă caracterul deficitar al bibliografiei privind impactul asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională în Republica Moldova.

În subcapitolul 1.3, cu denumirea *„Cadrul metodologic de studiere a impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională”*, este reflectată metodologia de cercetare aplicată la elaborarea lucrării, prin identificarea principalelor metode și tehnici de evaluare a impactului AOD, autorul propunând o metodologie proprie de calculare a impactului AOD asupra politicilor publice de dezvoltare regională [20]. Totodată, se cercetează definițiile conceptelor de „impact”, „eficiență” și „eficacitate”, fiind examinate diverse abordări privind evaluarea impactului asistenței externe. Cele mai relevante repere conceptuale se disting în Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management” [38, p. 24], dar și în cercetările autorilor P. F. Drucker” [10, p. 30-85], P. Boone [26], D. Dollar [33], M. Profiroiu [17, p.89-91].

Problemele actuale privind metodologia evaluării impactului politicilor publice în Republica Moldova au fost abordate în lucrările semnate de T. Şaptefraţi [20]. Considerăm necesar de a remarca și eforturile cercetătorilor T. Savca [19], I. Paladi [14] și I. Munteanu [13] în domeniul evaluării politicilor publice.

În procesul de realizare a cercetării au fost aplicate următoarele principii, abordări și metode de cercetare științifică:

- *Principiul științific* a permis cercetarea proceselor administrative conexe mecanismului de coordonare a asistenței externe în Republica Moldova.
- *Principiul istorismului* a implicat analiza comprehensivă din punct de vedere al genezei asistenței externe și al rolului ei asupra dezvoltării.
- *Principiul interdisciplinarității* a presupus trecerea hotarelor dintre discipline şi îmbinarea metodelor de cercetare a acestora, în vederea realizării unui obiectiv comun, și a permis să observăm diversitatea sferelor de interferență a asistenței externe pe de o parte și a politicii de dezvoltare regională, pe de alta, fiind studiați atât de cercetători din domeniul administrativ, politologic, sociologic, dar și economic.
- *Principiul complementarității* a fost relevant în procesul de studiere a impactului asistenței externe asupra politicii de dezvoltare regională prin prisma definițiilor, a cadrului legal și instituțional din Republica Moldova.
- *Principiul obiectivității* a stat la baza elucidării echidistante și imparțiale a trăsăturilor specifice ale asistenței oficiale pentru dezvoltare din Republica Moldova.

Cercetarea s-a axat pe o analiză metodologică complexă ce a presupus documentarea bibliografică, analiza statistică, chestionarul, observarea, studiul de caz, metodele structural-funcţionale, comprehensivă, inducţia şi deducţia, dialectica, analiza şi sinteza. Totodată, studiul a

adoptat metode și tehnici de analiză, pe bază de costuri și beneficii, cercetând evaluarea impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională prin metode econometrice. Această abordare s-a realizat prin utilizarea funcției de producție Cubb-Douglas pentru cercetarea dinamicii a valorii indicatorilor PIB, AOD și estimarea statistică a coeficienților unei regresii. Luând în considerare că măsurarea impactului implementării politicilor de dezvoltare regională se reflectă printr-un set de indicatori (de diferite unități de măsură), în cercetare se propune o metodă care permite evaluarea agregată a indicatorilor de impact. În acest context, pornind de la discrepanțele teritoriale în dezvoltare, se identifică o metodologie nouă de evaluare prin calcularea pentru fiecare raion (regiune) a unui Indicator (sintetic) al Dezvoltării Economico-Sociale (IDES), în a cărui bază se stabilește nivelul de dezvoltare (subdezvoltare) și care ar putea servi drept instrument de monitorizare a impactului politicilor publice [20]. Studiul prezintă principalii pași în determinarea indicatorului agregat și anume: (1) selectarea caracteristicilor ce urmează a fi luate în calcul pentru determinarea nivelul de dezvoltare economico-socială a unităților administrativ-teritoriale; (2) transformarea caracteristicilor, astfel încât acestea să devină adimensionale și să poată fi supuse ulterior operațiunilor de însumare; (3) calculul indicatorilor sintetici parțiali pentru fiecare domeniu; (4) calculul indicatorului sintetic global al dezvoltării economico-sociale.

Autorul relevă importanța utilizării tehnicilor de evaluare a impactului AOD în cadrul analizelor socio-economice, pentru a îmbunătăți implementarea intervențiilor financiare publice prin proiecte, programe, strategii ș politici.

Capitolul 2 „Dinamici și dimensiuni ale impactului asistenței externe în Republica Moldova” se compune din trei subcapitole, cu scopul de face o incursiune în contextual național al asistenței oficiale pentru dezvoltare.

În subcapitolul 2.1., intitulat *„Mecanismul de coordonare a asistenţei externe în Republica Moldova”,* se prezintă mecanismul de coordonare a asistenței externe în Republica Moldova, analizându-se principalele angajamente ale țării în domeniul eficientizării AOD.

Cercetarea cadrului instituțional identifică principalii actori responsabili de gestionarea asistenței externe. La nivel național, se analizează competențele și atribuțiile în domeniu ale Ministerului Finanțelor, Coordonatorului sectorial al asistenţei externe, Consiliului sectorial în domeniul asistenței externe și ale Oficiului de Gestionare a Asistenței Externe. La nivel regional și local – Agențiile de Dezvoltare Regională și autoritățile administrației publice locale se prezintă drept principalii actori ai dezvoltării.

Lucrarea analizează mecanismul de coordonare și management al asistenței externe la nivel național, ce reprezintă un ciclu ce cuprinde mai multe etape, și anume: programarea, implementarea, monitorizarea, raportarea și evaluarea. Totodată, se relevă apartenența la

angajamentele internaționale în domeniul eficientizării asistenței externe, precum Declaraţia de la Paris (2005) [46], Agenda de acţiuni de la Accra (2008) [22], Angajamentele de la Bussan (2011) [28] şi Comunicatul de la Mexico (2014).

Cercetându-se cadrul instituţional existent, se conchide că, deși procesul de coordonare a asistenței externe la nivel național a cunoscut un progres important, acesta continuă să fie deficient, în aspectele ce țin de centralizarea excesivă a managementului AOD, fragmentarea lucrului donatorilor, misiunile și lucrul necoordonat al donatorilor, legarea asistenței de serviciile sau produsele donatorilor, sistemele de monitorizare și evaluare slabe, responsabilitatea reciprocă și predictibilitatea fluxurilor de asistență. În acest context, în vederea eficientizării managementului AOD, sporirea rolului și capacităţilor administrației publice se consideră indispensabilă.

Subcapitolul 2.2. *„Evoluția asistenței financiare externe acordate Republicii Moldova”* realizează, în baza statisticilor disponibile, o analiză a dinamicii și tendințelor asistenței financiare externe în Republica Moldova în perioada 2009-2021. Cercetând evolutiv datele statistice și rapoartele naționale și internaționale, se constată că Republica Moldova își revine treptat de la o scădere dramatică a PIB-ului real și a nivelului de trai după destrămarea URSS. Analiza dinamicii Republicii Moldova în clasamentele Indicelui Dezvoltării Umane reflectă etapele de evoluție parcurse, progresele și obstacolele în calea dezvoltării umane și reducerea sărăciei. Deși clasamentul Republicii Moldova se îmbunătățește treptat, țara reușind să-și crească scorul cu 0,1 de la 0,653 în 1990 la 0,75 în 2020, progresul este destul de lent [44]. În acest context, asistența externă pentru dezvoltare rămâne a fi crucială pentru bugetul și economia Republicii Moldova.

Conform datelor statistice ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, Republica Moldova se plasează în primele zece țări din Europa beneficiare de asistență externă (locul 6), cu o medie pentru anii 2010-2021 de peste 5.41% din totalul asistenței pe regiune, depășind Macedonia de Nord, Muntenegru și Republica Belarus. Autorul contrapune evoluția AOD debursate cu angajamentele donatorilor și remarcă capacitatea scăzută de absorbție a autorităților administrației publice a resurselor financiare alocate, la nivel național și local.

Se constată că, în perioada 2009-2021, cei mai importanți parteneri de cooperare ai Republicii Moldova pe linia implementării agendei de dezvoltare au fost UE, BM și SUA, aceștia fiind totodată și cei mai mari și importanți donatori după volumul debursărilor. Consolidarea competențelor administraţiei publice reprezintă unul dintre obiectivele de bază ale suportului financiar oferit Republicii Moldova. În acest sens, se relevă alocări de resurse importante dezvoltării capacității sectorului public pentru o bună guvernare; pentru elaborarea politicilor publice, modernizării serviciilor publice, precum și pentru asigurarea egalității de gen etc. Necătând la aceste alocări impunătoare, eficiența acestor resurse financiare în implementarea

politicilor de dezvoltare reprezintă o provocare. Autoritățile administrației publice încă se confruntă cu probleme serioase în utilizarea eficientă a sprijinului extern. Asistența rămâne foarte dependentă de stabilitatea politică și de reforme, fiind în multe cazuri utilizată greșit sau ineficient.

În concluzie, în contextul beneficerii de AOD, pentru a aprofunda coordonarea, eficacitatea și a spori impactul asistenței externe este nevoie de armonizare și dezvoltare de competențe. În contextul relaţiilor donator-ţara beneficiară, armonizarea înseamnă stabilirea şi utilizarea unor aranjamente comune în baza unui program, iar capacitarea semnifică o mai bună gestionare a fondurilor externe.

Subcapitolul 2.3 *„Rolul asistenței UE în consolidarea politicilor și instituțiilor publice din Republica Moldova"* cercetează corelația dintre principalul donator și partener de dezvoltare al țării, UE și dezvoltarea capacităților administrației publice pentru a evalua dacă și în ce măsură asistența pentru dezvoltare contribuie la dezvoltarea țării/regiunii în contextul reformării administrației publice.

În acest sens, se relevă că Uniunea Europeană rămâne a fi lider absolut la capitolul asistență financiară nerambursabilă, oferind de la începutul cooperării cu Republica Moldova peste 2 miliarde euro sub formă de grant. Sprijinul bugetar sectorial, ce însumează aproximativ 70% din anvelopele financiare anuale, reprezintă principalul mecanism pe care Uniunea Europeană îl aplică în furnizarea asistenței externe Republicii Moldova. Pe lângă sprijinul bugetar oferit de UE, AOD este suplinită de asistenţa tehnică, care constituie o metodă eficientă pentru consiliere în elaborarea şi implementarea politicilor și modernizarea administraţiei publice. Conform datelor statistice oferite de OCDE, din totalul asistenței externe oferite de UE în perioada 2009-2020, circa 12% constituie asistența tehnică. În acest sens, un aport substanţial al asistenței externe oferită de UE îl reprezintă susţinerea în domeniul consolidării capacităţilor instituţionale a administrației publice și a actului de guvernare. Pentru realizarea acestui obiectiv, UE sprijină în continuare reformele, în vederea consolidării unei administrări publice transparente, responsabile şi eficiente. Cooperarea tehnică include servicii de consultanţă din partea specialiştilor, dezvoltare de competențe ale autorităților, finanţarea serviciilor de consultanţă, oferirea echipamentelor şi materialelor pentru dotarea instituţiilor asistate, precum şi elaborarea studiilor şi expertizelor. Acest lucru a fost realizat prin programe de Twinning și TAIEX, prin asistența în domeniul politicilor a Consultanților UE la Nivel Înalt, care a rezultat cu asumarea reformării sistemului de guvernare în Republica Moldova la toate nivelurile, pentru sporirea accesibilității, transparenței și îmbunătățirea gamei și calității serviciilor oferite cetățenilor.

În ceea ce privește impactul generat de sprijinul UE asupra politicilor publice din Republica Moldova, se conchide că finanțarea AOD a fost esențială atât pentru inițiativele de reformă „de

lansare" și de „declanșare", cât și pentru implementarea și susținerea activității de reformă pe termen lung. Fondurile UE au fost utilizate pe scară largă și pentru formarea funcționarilor publici. Deși numărul de beneficiari ai asistenței tehnice este impunător, nu este clară măsura în care respectivele cursuri au contribuit la crearea unei administrații publice eficientă, capabilă să ofere servicii publice de calitate. Totodată, se relevă că politicile publice și modernizarea administrației publice, reieșind din problematica impactului asistenței europene asupra acestora, nu se bucură de o abordare sistemică şi coerentă.

Capitolul 3 „Aspecte practice de evaluare a impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională în Republica Moldova" include trei subcapitole și se concentrează pe evaluarea impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională în Republica Moldova.

Subcapitolul 3.1 *„Caracteristicile politicii publice de dezvoltare regională din perspectiva impactului asistenței externe"* propune o analiză a rolului asistenței externe în implementarea politicilor publice de dezvoltare regională. În acest sens, se cercetează indicatorii macroeconomici ai Republicii Moldova, care demonstrează diferențe majore ale PIB-ului regional per capita între regiuni de dezvoltare. Studiul atestă că, raportat la regiuni de dezvoltare, municipiul Chișinău contribuie cel mai mult (cca 60%) la valoarea PIB-ului național, devansând detașat celelalte regiuni. Această situație relevă că activitatea economică a țării este centrată pe zona capitalei, iar cel mai mare decalaj se atestă între Chișinău și celelalte regiuni de dezvoltare.

Se analizează principalele acte legislative și strategice cu privire la dezvoltarea regională, o politică de investiţii, ce îşi propune să susţină impulsionarea și diversificarea economică a regiunilor, stimularea alocărilor financiare în mediul privat, înființarea locurilor de muncă și îmbunătățirea standardelor de viață. În acest sens, se constată rolul semnificativ al asistenței externe și al partenerilor de dezvoltare în implementarea politicilor publice de dezvoltare regională. Autorul relevă faptul că politicile publice de dezvoltare regională la nivel național sunt aliniate prevederilor Acordului de Asociere, Titlul IV, Capitolul 20 „Dezvoltarea regională, cooperarea la nivel transfrontalier și regional" [1], prin care Republica Moldova și Uniunea Europeană au convenit să promoveze înțelegerea reciprocă și cooperarea bilaterală în domeniul politicii regionale.

În vederea sprijinirii Guvernului în asigurarea dezvoltării socio-economice echilibrate și sustenabile a teritoriului Republicii Moldova o serie de donatori și-au consolidat efortul pentru atingerea obiectivelor dezvoltării regionale. În acest sens, se identifică corelația dintre evoluția politicilor publice de dezvoltare regională în Republica Moldova și asistența externă oferită de comunitatea donatorilor și partenerilor de dezvoltare în acest domeniu. Astfel, în perioada 2010-

2021, partenerii de dezvoltare au oferit asistență financiară externă în domeniul dezvoltării regionale în valoare de peste 500 de milioane de euro, resursele financiare fiind canalizate, în special, spre modernizarea serviciilor publice locale și buna guvernare.

Referindu-se la aportul partenerilor de dezvoltare, se constată că impulsul dezvoltării regionale în Republica Moldova a rezultat și din dialogul politic cu UE la începutul anilor 2000. Primele proiecte de dezvoltare regională, finanțate de UE în anii 2000 sunt reprezentate de proiectul TACIS și asistența tehnică finanțată de DFID (Marea Britanie) și Sida (Suedia). Ulterior, începând cu anii 2010, principalul partener de dezvoltare pe termen lung devine GIZ, și anume proiectul „Modernizarea Serviciilor Publice Locale", care a ajunge astfel principalul suport în coordonarea asistenței pentru dezvoltarea regională în Republica Moldova.

Rezultatul cercetărilor atestă volumul deficitar atât al defalcărilor bugetare de stat pentru implementrea măsurilor de intervenție ale politicii regionale, cât și al celor din partea donatorilor în raport cu cerințele și necesitățile de dezvoltare socio-economică ale regiunilor. Colaborarea eficientă a instituțiilor responsabile de domeniul vizat cu partenerii de dezvoltare constituie veriga principală în vederea dezvoltării regionale, descentralizării și dezvoltării capacităților administrațiilor publice locale.

Subcapitolul 3.2. *„Analiza impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională"* cercetează efectele produse de asistența externă în implementarea politicilor publice de dezvoltare regională în Republica Moldova. Astfel, se prezintă că abordarea problemelor de dezvoltare regională se află într-un continuu proces de tranziție, în perioada de implementare a Legii privind dezvoltarea regională fiind elaborate și aprobate trei Strategii Naționale de Dezvoltare Regională (SNDR), care cuprind perioadele 2010-2012, 2013-2015 și 2016-2020. Investigând indicatorii de performanță și rezultatele implementării acestor strategii, se menționează că, pe parcursul implementării politicii de dezvoltare regională, toate regiunile Republicii Moldova au obținut rezultate nesemnificative de dezvoltare, confruntându-se cu probleme socio-economice considerabile, menținându-se tendința de creștere a diferențelor și decalajelor regionale. Totuși, în perioada cercetată se relevă o evoluție pozitivă, preponderent în progresul regiunilor de dezvoltare din afara mun. Chișinău [7]. Ameliorarea tendințelor negative în dezvoltare a fost obținută atât prin canalizarea resurselor financiare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală, cât și datorită asistenței externe în domeniul dezvoltării regionale.

Utilizând metodologia de calculare a indicatorului agregat IDES, a fost cercetat impactul AOD asupra politicilor de dezvoltare ce au scopul eliminării disparităților în dezvoltarea socio-economică a regiunilor. Astfel, s-a constatat că până în anul 2015, politicile de dezvoltare regională promovate de Guvern nu au influențat semnificativ eliminarea disparităților în dezvoltarea socio-

economică a regiunilor. După 2015, în special, odată cu adoptarea SNDR 2016-2020 și ca urmare a implementării proiectelor de infrastructură, regiunile și-au îmbunătățit indicatorii socio-economici, impactul pozitiv fiind vizibil în dezvoltarea raioanelor.

Pentru a evalua impactul asistenței externe în domeniul dezvoltării regionale în Republica Moldova a fost utilizată cercetarea calitativă, realizată prin aplicarea unui ghid de interviu de 13 întrebări elaborat de către autor, administrate la 42 experți în perioada ianuarie-iunie 2021. Din analiza efectuată se constată că asistența externă pentru dezvoltare a avut un impact mediu asupra politicilor publice de dezvoltare regională din Republica Moldova.

În baza informațiilor extrase din răspunsurile respondenților la chestionarele administrate, a fost efectuată analiza SWOT, ceea ce a permis identificarea punctelor tari, a celor slabe, a oportunităților și a riscurilor pentru viitor privind impactul asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională. Analiza scoate în evidență rolul important în realizarea unui program complex de consolidare a capacităților instituționale a structurilor regionale și locale în atragerea resurselor de asistență externă și consolidarea cooperării cu partenerii de dezvoltare.

Se concluzionează că, până în prezent, politica de dezvoltare regională s-a axat mai mult pe implementarea inițiativelor, programelor și proiectelor ce contribuie la diminuarea disparităților. Asfel, sunt necesare intervenții mai consistente de stimulare a creșterii economice și a competitivității regiunilor pentru atingerea obiectivului general al politicii de dezvoltare regională a Republicii Moldova.

Subcapitolul 3.3 *„Consolidarea capacităților actorilor regionali – catalizator în dezvoltarea Regiunii de Dezvoltare Nord”* analizează rolul Consiliul Regional pentru Dezvoltare Nord în dezvoltarea regiunii. Subcapitolul reflectă valoarea empirică a lucrării și are la bază studiul de caz cu privire la impactul AOD asupra dezvoltării Regiunii de Nord a Republicii Moldova.

Studiul de caz realizat reprezintă o evaluare în baza analizelor de date colectate, utilizând metode calitative și cantitative cu colectarea datelor primare (chestionarele completate și interviuri). Totodată, etapa cercetării documentare a presupus evaluarea documentelor de politici de dezvoltare regională elaborate și aplicate la nivel național, dar și regional, precum și estimarea minuțioasă a documentelor elaborate de autoritățile publice locale. În procesul colectării datelor empirice au fost îmbinate tehnicile calitative cu cele cantitative. Referitor la dimensiunea calitativă a studiului, se remarcă faptul că impactul asistenței externe asupra politicilor publice în domeniul dezvoltării regionale și descentralizării în RDN a fost estimat prin intermediul realizării a trei interviuri focusate (colaboratorii ADR Nord, membrii CRD Nord, specialiști APL), completate de interviurile individuale în profunzime cu reprezentanții ONG [17].

În ceea ce privește dimensiunea cantitativă a studiului, se menționează că activitatea în domeniul dezvoltării regionale a fost măsurată prin aplicarea anchetei sociologice. În acest sens, a fost administrat un chestionar format din 18 întrebări, aplicat în perioada septembrie-noiembrie 2021, pe un eșantion reprezentativ de 100 de persoane din APL II și APL I din RDN, ONG-uri – toți membri sau reprezentanți ai instituțiilor ce intră în componența CRD Nord.

Evaluarea răspunsurilor recepționate din partea respondenților confirmă ipoteza potrivit căreia asistența externă are impact asupra politicilor publice de dezvoltare regională, doar că impactul său este condiționat de capacitatea autorităților administrației publice responsabile de implementarea acestor politici [17].

Datele obținute prin intermediul interviului semi-structurat cu membrii APL ne-a permis să măsurăm adecvat capacitatea APL de a planifica dezvoltarea social-economică a comunității de a atrage şi a gestiona mijloacele corespunzătoare. O concluzie a studiului este că potențialul APL-urilor din RDN de a atrage fonduri externe nu este valorificat integral din cauza percepерii limitate a rolului și atribuțiilor CRD Nord în dezvoltarea socio-economică a regiunii de Nord, dar și a expertizei insuficiente a membrilor CRD în gestionarea provocărilor comune la nivel regional și local.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetările efectuate în cadrul tezei de doctorat, care au vizat fundamentarea teoretico-empirică a impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională și determinarea modalităților de eficientizare a acesteia din perspectiva reformării și îmbunătățirii managementului administrației publice au permis formularea următoarelor generalizări și concluzii:

1. Analiza cercetărilor istoriografice și teoretice cu privire la impactul asistenței externe asupra dezvoltării ne permite să constatăm că interesul față de studierea domeniului este actual și amplu studiat în literatura științifică internațională. Referențialul bibliografic național studiat denotă insuficiența unei baze conceptuale și caracterul deficient al aparatului științific privind impactul AOD asupra politicilor publice de dezvoltare regională.
2. Cercetarea literaturii de specialitate a confirmat că sprijinul direct pentru dezvoltare și descentralizarea ajutorului financiar către nivelul comunitar, local și regional tind să genereze un nivel mai înalt de dezvoltare socio-economică și să sporească impactul politicilor publice de dezvoltare regională. Dar această abordare trebuie să fie combinată cu noi instrumente de fortificare a autorităților publice și de monitorizare din partea organizațiilor civice.
3. Metodologia de cercetare a utilizat integrat metode teoretice și empirice pentru înțelegerea conceptelor, teoriilor și proceselor ce determină impactul asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională. Totodată, în baza principiului interdisciplinarității, cercetarea a adoptat metode și tehnici de analiză pe bază de costuri și beneficii, evaluând impactul asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională prin metode econometrice.
4. Studiul mecanismului de coordonare și management al asistenței externe la nivel național, regional și local a scos în evidență lacune ce țin de centralizarea excesivă a asistenței externe, ineficiența sistemelor de monitorizare și evaluare, precum și lipsa predictibilității fluxurilor de asistență și responsabilitatea scăzută a beneficiarilor.
5. Analiza impactului asistenței externe a constatat o eficiență și eficacitate reduse în raport cu politicile de dezvoltare. Chiar dacă Republica Moldova a beneficiat de volume considerabile de asistență externă pentru dezvoltare, creșterea eficienței utilizării resurselor financiare nu este la fel de evidentă. Prin urmare, pentru sporirea eficacității ajutorului extern este necesară efectuarea unor evaluări de impact asupra politicilor publice de

dezvoltare regională. Or politicile publice bine concepute ce vizează îmbunătățirea bunăstării populației pot deveni irelevante dacă sunt implementate ineficient.

6. Sprijinirea calității politicilor publice și modernizarea administrației publice din Republica Moldova au reprezentat elemente importante ale asistenței externe, beneficiind de o atenție sporită din partea UE, dar și din partea altor donatori. Totuși, deși rezultatele sunt uneori impresionante în ceea ce privește numărul de participanți, este incert în ce măsură cursurile s-au transpus într-o administrație publică mai puternică și eficientă, capabilă să implementeze politici publice calitative. O altă constatare a cercetării este că sprijinul acordat administrațiilor publice din Republica Moldova a fost absorbit predominant la nivel național, doar o mică parte fiind destinată nivelului regional și local.
7. Cercetarea empirică a impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională a constatat că asistența externă pentru dezvoltare are impact asupra politicilor publice de dezvoltare regională din Republica Moldova, doar că impactul ei este condiționat de calitatea acestor politici publice și al actului guvernării. O dificultate cu privire la rezultatele activităților de consolidare a capacităților de îmbunătățire a eficienței și eficacității politicilor publice ține de mediul, procesele și cultura organizațională a instituțiilor administrației publice. În acest sens, proiectele de ajutor ar trebui privite ca mecanisme de creștere a capacității, care implică autoritatea publică în procesul de dezvoltare și produc rezultate socio-economice în conformitate cu strategia economică și nevoile de bunăstare socială ale populației regiunii respective.
8. Rezultatele cercetării au evidențiat faptul că, deși politica publică de dezvoltare regională a beneficiat de un suport constant din partea partenerilor de dezvoltare, totuși regiunile Republicii Moldova au înregistrat performante modeste de dezvoltare, confruntându-se cu provocări majore de ordin economic și social. Prin aplicarea metodelor econometrice s-a constatat că politica publică de dezvoltare regională a condus la reducerea diferențelor dintre regiunile Nord, Centru, Sud și UTAG, însă diferența nivelului de dezvoltare a tuturor regiunilor față de mun. Chișinău a continuat să se mărească. Totodată, s-a constatat că asistența externă a avut un impact redus asupra creșterii economice, deși se evidențiază că impactul a fost direct proporțional calității politicilor publice de dezvoltare regională, precum și actului guvernării/ și capacității administrației publice.

Concluziile formulate ca rezultat al prezentei cercetări au contribuit la soluționarea problemei științifice care a constat în fundamentarea din punct de vedere științific și metodologic a impactului ajutorului extern asupra politicilor publice de dezvoltare regională, consolidarea și asigurarea continuității procesului de dezvoltare a politicilor publice de dezvoltare regională prin

utilizarea eficientă a resurselor financiare externe. Rezolvarea problemei de cercetare propuse în cadrul tezei de doctorat a permis formularea următoarelor recomandări în vederea eficientizării asistenței externe în implementarea politicilor publice de dezvoltare regională:

Pentru Guvern (național)

- Implicarea cetățenilor reprezintă o dimensiune definitorie în eficientizarea rezultatelor AOD. Experiența internațională demonstrează că implicarea cetățenilor în monitorizarea întregului ciclu al politicilor publice de dezvoltare regională (elaborare, implementare, monitorizare, evaluare) conduce la eficiența și relevanța acestora și sporește simțul de proprietate și responsabilitate al părților implicate.
- Provocările procesului de dezvoltare regională necesită o coordonare instituțională solidă și o abordare interministerială pentru a crea un mecanism eficient de coordonare a asistenței externe, în baza unei planificări strategice integrate și a optimizării resurselor programate.
- Republica Moldova necesită o administrație publică eficientă, pentru a realiza obiectivele Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională și angajamentele AA. Deși Republica Moldova a modernizat unele aspecte legislative și procesele sale administrative în cadrul Reformei Administrației Publice Centrale, sunt necesare eforturi suplimentare pentru atingerea obiectivelor scontate.
- Aprobarea și aplicarea metodologiilor pentru evaluarea ex-ante a impactului și evaluarea ex-post a politicilor publice de dezvoltare regională.
- Dezvoltarea capacităților funcționarilor publici care activează în toate structurile guvernului pentru a elabora și implementa politici publice de dezvoltare regională.
- Crearea unui mecanism de monitorizare a gradului de satisfacție al cetățenilor față de calitatea serviciilor publice.
- Setarea țintelor în documentele de politici de dezvoltare regională și inițierea raportării publice privind rezultatele implementării politicilor și programelor de dezvoltare regională.
- Elaborarea unui rating național al proiectelor implementate (un website conceput pentru ca utilizatorii să voteze sau să evalueze impactul proiectelor).

Pentru CRD/ADR (regional)

- Reorganizarea structurii CRD, care prezintă, în prezent, disfuncționalități semnificative, cauzate în special de supradimensionarea structurală.

- Consolidarea atribuțiilor CRD în procesul de coordonare și programare cu privire la atragerea investițiilor în domeniul dezvoltării regionale, în calitate de principal actor decizional la nivel regional.
- Consolidarea și capacitarea ADR-urilor în calitate de instituții de sprijin pentru dezvoltare la nivel regional. Valorificarea potențialului ADR-urilor prin implicarea nemijlocită a acestora în atragerea asistenței externe pentru proiectele de dezvoltare regională. Asigurarea transparenței expertizei/auditului internațional al proiectelor implementate.
- Ajustarea rolului ADR-urilor pe dimensiunea monitorizării și evaluării procesului de implementare a proiectelor de dezvoltare, inclusiv finanțate din asistența externă.

  Pentru APL (local)
- Consolidarea continuă a capacităților APL în implementarea politicii și proiectelor de dezvoltare regională.
- Transferarea atribuțiilor de implementare a proiectelor de dezvoltare regională, inclusiv cele finanțate din asistența externă, de la nivel regional la cel local.
- Implicarea APL de nivelurile II și I în încheierea acordurilor de colaborare cu alte instituții publice interesate și cu organizații private, atât la nivel național, cât și în plan internațional.

  Pentru donatori
- Responsabilizarea reciprocă a actorilor de dezvoltare, pentru a-și îndeplini angajamentele comune, pentru a îmbunătăți modul de colaborare și pentru a crește eficiența asistenței de dezvoltare. Sinergizarea intervențiilor donatorilor în țară.
- Selectarea proiectelor cu rezultate tangibile pentru cetățeni, care să ofere vizibilitate ridicată pentru statele donatoare.
- Programarea asistenței în cadrul unor strategii sectoriale naționale clare, susținute de programe și planuri de acțiune guvernamentale.
- Monitorizarea eficientă din partea donatorilor a implementării AOD.

Cercetarea oferă noi dimensiuni științifice în dezvoltarea și investigarea problemei impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională. În acest context, sunt necesare studii suplimentare cu privire la bunele practici ale țărilor ce prezintă un grad de absorbție ridicată a asistenței externe, precum și identificarea unor instrumente de monitorizare inovative pentru sporirea impactului politicilor de dezvoltare regională. Prin elaborarea prezentei teze de doctor, se creează perspective pentru dezvoltarea cercetărilor în domeniu, monitorizarea și evaluarea impactului devenind, astfel, componente-cheie ale unui ciclu de succes al politicilor publice de dezvoltare regională.

BIBLIOGRAFIE

Cadrul legislativ, normativ şi metodologic al RM cu privire la AOD

1. Acord de asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 30.08.2014.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la reglementarea cadrului instituțional și mecanismul de coordonare și management al asistenței externe. Nr. 377 din 25.05.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 27.04.2018, nr. 133-141 art. 419.
3. Legea Republicii Moldova privind dezvoltarea regională în Republica Moldova. Nr. 438 din 28.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 16.02.2007, nr. 21-24 art. 68.
4. Strategia Naţională de Dezvoltare ”Moldova Europeană 2030”, aprobată prin HG Nr. 166 din 23.09.2022.
5. Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2010-2015 aprobată prin HG Nr. 158 din 04.03.2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 09.03.2010, nr. 34 art. 212.
6. Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2016-2020, aprobată prin legea Nr. 239 din 13.10.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 3.02.2017, nr. 30-39 art. 65.
7. Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova 2022-2028, aprobată la 26.01.2022.
8. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2021-2025, Moldova vremurilor bune, 3.08.2021 [online]. [citat 20.06.22]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/programul_de_activitate_al_guvernului_moldova_vremurilor_bune.pdf

Literatura de specialitate în limba română

9. BONDAR, F. *Politici publice şi administraţie publică*. Iaşi: Polirom, 2007. 286 p. ISBN: 9789734606542.
10. DRUCKER, P. *Eficienţa factorului decizional*. Bucureşti: Editura Destin, 1994, 236 p. ISBN 9739105149.
11. LOZOVANU, V. *Potențialul asistenței externe: mai poate mecanismul de condiționare promova reformele în Republica Moldova?.* Nr. 4. Chișinău: IDIS “Viitorul”, 2016. 24 p.
12. *Monitorul Asistenței Externe nr. 1 Importanța finanțării externe în condiții de criză economică și de securitate*. Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”, IPIS. Chișinău: 2022. 10 p. [online]. [citat 1.04.22]. Disponibil: https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/2316-monitorul-asisten%C8%9Bei-externe-nr-1-importan%C8%9Ba-finan%C8%9B%C4%83rii-externe-%C3%AEn-condi%C8%9Bii-de-criz%C4%83-economic%C4%83-%C8%99i-de-securitate&category=7
13. MUNTEANU, I. *Politici publice complexe, Tehnici și repere*. București: Editura Cartier, 2016. 715 p. ISBN 9789975860406.
14. PALADI, I. *Management public*. Chișinău: ASEM, 2009. 381 p. ISBN 978-9975-75-493-4.
15. PLATON, M. *Introducere în ştiinţa administraţiei publice*. Chişinău: 1999. 376 p.
16. POPOVICI, A., POPOVICI, C. *Contribuția asistenței externe la consolidarea administrației publice*. În: Revista Administrarea publică. Chișinău: AAP, 2018, nr. 1, p. 35-46. ISSN 1813-8489.
17. **PRISACARI, M.** *Impactul asistenței externe în domeniul dezvoltării regionale. Studiu de caz – Regiunea de dezvoltare Nord*. În: Materialele Conferinţei Științifice Internaționale „Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice”. Chișinău: AAP, 1 martie 2019, p. 12-15. ISBN
18. PROFIROIU, M. *Politici publice*. Editura Economica: 2006. 317 p. ISBN 978-973-709-219-8.

19. *Raport de progres privind implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională.* Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului. Chișinău: decembrie 2020, 44 p.
20. ROȘCOVAN, M., **PRISACARI, M.** *Tehnici și metode de evaluare a impactului asistenței externe.* În: Revista Administrarea publică, Chișinău: AAP, 2-2020, p. 108-115. ISSN 1813-8489.
21. SAVCA, T. *Evaluarea performanţelor politicilor publice.* În: Teoria şi practica administrării publice. Materiale ale conferinţei ştiinţifico-practice cu participare internaţională. Chişinău: AAP, 2011, p.159-161. ISBN 978-9975-4241-0-3.
22. ŞAPTEFRAŢI, T. *Rolul asistenţei externe în consolidarea capacităţii administraţiei publice.* În: Teoria şi practica administrării publice. Materiale ale conferinţei ştiinţifico-practice cu participare internaţională. Chişinău: AAP, 2019, p.48-52. ISBN 978-9975-3240-4-5.
23. TĂRÂŢĂ, O., IAŢCO, M. *Evaluarea politicilor publice în condiţiile integrării europene.* În: Teoria şi practica administrării publice. Materiale ale conferinţei ştiinţifico-practice cu participare internaţională. Chişinău: AAP, 2015, p.172-175. ISBN 978-9975-3019-3-0.

Literatura de specialitate în limba străină

24. *Accra Agenda for Action* [online]. OECD Publishing: 2008, 10 p. [citat 01.12.21]. Disponibil: https://read.oecd-ilibrary.org/development/accra-agenda-for-action_9789264098107-en#page1
25. ADDISON, T., MAVROTAS, G., MCGILLIVRAY, M. *Development assistance and development finance: Evidence and global policy agendas* [online]. United Nations University, 2005 [citat 24.04.22]. Disponibil: https://www.wider.unu.edu/publication/development-assistance-and-development-finance-evidence-and-global-policy-agendas
26. ASHLEY, R. *The Poverty of Neorealism*. In International Organization, 38(2): 1984. p. 226-286.
27. AXELROD, R. *Theorie du comportement cooperatif*. Paris: Ed. Odile Jacob, 1992. 234 p.
28. BOONE, P. *Politics and the effectiveness of foreign aid*. European Economic Review 40 (2): 1996. p. 289 – 329.
29. BURNSIDE, C., DOLLAR, D. *Aid, policies, and growth* [online]. The American Economic Review 90, 2000. p. 847–868 [citat 16.08.21]. Disponibil: https://fadep.org/wp-content/uploads/2016/10/D-18_AID_POLICIES_GROWTH.pdf
30. *Busan Partnership for Effective Development Co-operation* [online]. OECD Publishing: 2011, 12 p. [citat 01.12.21]. Disponibil: https://read.oecd-ilibrary.org/development/busan-partnership-for-effective-development-co-operation_54de7baa-en#page2
31. CLEMENS, M., RADELET, S., BHAVNANI, R. *Counting chickens when they hatch: the short-term effect of aid on growth* [online]. Working Paper No. 44. Center for Global Development: Washington DC, 2004. 76 p. [citat 6.09.21]. Disponibil: https://econpapers.repec.org/paper/wpawuwpif/0407010.htm
32. COHEN, S., *La Resistance des Etats--Les Democraties face a la Mondialisation*. Seuil, Paris: 2003. 264 p.
33. COLLIER, P., DEHN, J. *Aid, shocks, and growth*. Policy Research Working Paper No. 2688. World Bank: Washington DC, 2001. 26 p.
34. DALGAARD, C., HANSEN, H., TARP, F. *On the empirics of foreign aid and growth* [online]. Economic Journal 114(496): 2004 [citat 12.02.22]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/4810058_On_The_Empirics_of_Foreign_Aid_and_Growth
35. DOLLAR, D., PRITCHETT, L. *Assessing Aid: What Works, What Doesn't, and Why*. World Bank policy research report. Washington DC: The World Bank, 1998. 148 p.

36. DOYLE, M. *Kant, Liberal Legacy and Foreign Affairs*. In Philosophy and Public Affairs, Part I, vol. 12, no 3, 1983. p. 205-235.
37. DUNN, W. *Public Policy Analysis. An Introduction.* New Jersey: Pearson, 2008. 400 p., ISBN 978-0205677924.
38. DURBARRY, R., GEMMELL, N., GREENAWAY, D. *New evidence on the impact of foreign aid on economic growth*. CREDIT Research Paper No. 98/9. Centre for Research in Economic Development and International Trade, Nottingham: University of Nottingham, 1998. 47 p.
39. DYE, T.R. *Understanding Public Policy*. New Jersey: Prentice Hall, 1972. 305 p.
40. *Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management* [online]. OECD Publishing, 2020. 16 p. [citat 03.12.21]. Disponibil: https://unsdg.un.org/sites/default/files/OECD-Glossary-of-Key-Terms-in-Evaluation-and-Results-based-Management-Terminology.pdf
41. GUILLAUMONT, P., CHAUVET, L. *Aid and performance: a reassessment*. Journal of Development Studies 37(6) 2001. p 66–87.
42. HANSEN, H., TARP, F. *Aid and growth regressions* [online]. Journal of Development Economics 64(2), 2001. p 547–570 [citat 24.01.22]. Disponibil: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0304387800001504
43. LENSINK, R., WHITE, H. *Are there negative returns to aid*? Journal of Development Studies 37(6) 2001: p. 42–64.
44. LINDBLOM, CH., WOODHOUSE, E. *The policy-making process*. Inglewood Cliffs. N.J.: Prentice Hall, 1993. 176 p.
45. LOZOVANU, V. *Foreign aid and development: Success or failure in promoting Moldova`s development?*. Kassel: 2014. 82 p. [online]. [citat 02.12.21]. Disponibil: https://www.scribd.com/document/228744265/Foreign-Aid-and-Development-Success-or-failure-in-promoting-Moldova-s-Development
46. *Moldova Country Report 2022* [online]. [citat 10.06.22]. Disponibil: https://bti-project.org/en/reports/country-report/MDA
47. MORAVCSIK, A. *Preferences and Power in the European Community: a Liberal Intergouvernmentalist Approach* [online]. In Journal of Common Market Studies. 31, 1993. p. 473 [citat 12.06.21]. Disponibil: https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/preferences1.pdf
48. Paris Declaration on Aid Effectiveness [online]. OECD Publishing: 2005, 16 p. [citat 01.12.21]. Disponibil: https://read.oecd-ilibrary.org/development/paris-declaration-on-aid-effectiveness_9789264098084-en#page3
49. PETERS, B. Guy. *American Public Policy*. Chatham, N.J.: Chatham House, 1993. 189 p.
50. ROSENSTEIN-RODAN, P. N. Notes on the theory of the ”Big Push”. Cambridge: 1957. 17 p.
51. SACHS, J. The End of Poverty: Economic Posibilities for our Time. New York: The Penguin Press, 2005. 413 p. ISBN 1-59420-045-9.
52. SCHRAEDER, P., HOOK, S., TAYLOR, B. *Clarifying the foreign aid puzzle: A comparison of American, Japanese, French, and Swedish aid flows*. World Politics 50 (02), 1998. p. 294–323.
53. WALLERSTEIN, I. *The Politics of World Economy: the States, the Movements and the Civilizations*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984. 200 p. ISBN-10 0521277604.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI:

Articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil, cu indicarea categoriei:

1. **PRISACARI, M.** *Evaluarea politicilor publice - instrument de stabilire a unui management public eficient*. În: Revista Administrarea publică. Chișinău: AAP, 2017, nr. 4, p. 153-157. ISSN 1813-8489.
2. **PRISACARI, M.** *Abordări conceptuale ale asistenței externe*. În: Revista Administrarea publică, Chișinău: AAP, nr. 3/2019, p.118-124. ISSN 1813-8489.
3. ROȘCOVAN, M., **PRISACARI, M.** *Tehnici și metode de evaluare a impactului asistenței externe.* În: Revista Administrarea publică, Chișinău: AAP, 2-2020, p. 108-115. ISSN 1813-8489.
4. **PRISACARI, M**. *Dezvoltarea urbană – o prioritate emergentă a domeniului dezvoltării regionale.* În: Publicația periodică științifico-practică Moldoscopie, Chișinău: Anul 26 (2022), nr. 1 (96) p. 34-40. ISSN 1812-2566.

Articole în materialele conferințelor și altor manifestări științifice internaționale:

5. **PRISACARI, M.** MALAI, I. *Use of statistical data in the elaboration of the North Regional Development Strategy*. În: Materialele Conferinței internaționale SCORUS (Standing Committee on Regional and Urban Statistics) din 29.06-01.07.2016 în Lisabona, Portugalia. [online]. Disponibil: https://www.ine.pt/scripts/scorus/doc/S5/4MD_PAPER_Use%20of%20statistical%20data%20in%20the%20elaboration%20of%20the%20north%20regional%20development%20strategy_Igor%20Malai.pdf
6. ROȘCOVAN, M., HIRBU, E., **PRISACARI, M.** *The methodology for calculating the level of socio-economic development for communities in the Republic of Moldova*. În: Materialele Conferinţei ştiinţifice practice internaţionale „Статистика как наука и практика - традиции и современные измерения, Свищев, Bulgaria”, 2018, p. 137-141. ISBN 978-954-23-1371-7.

Articole în materialele conferințelor și altor manifestări științifice naționale:

7. **PRISACARI, M**. *Mecanisme financiare UE pentru APL-urile din Republica Moldova.* În: Materialele Conferinţei internaţionale „Descentralizarea: calea spre modernizare a Republicii Moldova”. Chișinău: AAP, 17-18 decembrie 2015, p. 70-72. ISBN 978-9975-53-634-9.
8. **PRISACARI, M.** *Rolul asistenței tehnice în domeniul descentralizării, dezvoltării locale și regionale.* În: Materialele Conferinţei internaţionale „Descentralizarea: calea spre modernizare a Republicii Moldova”. Chișinău, 17-18 decembrie 2015, p. 45-48. ISBN 978-9975-53-634-9.
9. **PRISACARI, M.** *Asistența externă și rolul acesteia în modernizarea administrației publice în Republica Moldova*. În: Teoria și practica administrării publice. Materialele Conferinţei ştiinţifice practice internaţionale. Chișinău: AAP, 2016, p. 90-92. ISBN 978-9975-3019-6-1.
10. ROȘCOVAN, M., HIRBU, E., **PRISACARI, M**. *Caracterizarea nivelului de dezvoltare socială și economică a localităților din Republica Moldova cu ajutorul IDES*. În: Materialele Conferinţei ştiinţifică internaţională consacrată celei de-a 25-a aniversări a ASEM "25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare şi competitivitate spre progres economic"[în 6 vol.] / com. red.: Grigore Belostecinic [et al.]. Chişinău : ASEM, 2016, p. 160-163. ISBN 978-9975-75-842-0.

11. **PRISACARI, M.** *Asistența pentru dezvoltare în teoriile relațiilor internaționale*. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale. Chișinău: AAP, 24 februarie 2017, p. 41-45. ISBN 978-9975-136-26-6.
12. **PRISACARI, M.** *Impactul asistenței externe în domeniul dezvoltării regionale. Studiu de caz – Regiunea de dezvoltare Nord*. În: Materialele Conferinţei Științifice Internaționale „Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice". Chișinău: AAP, 1 martie 2019, p. 12-15. ISBN
13. **PRISACARI, M.** *Abordări teoretice ale politicilor de dezvoltare regională*. În Materialele Conferinței naționale cu participare internațională "Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective (ed. III)-a. Bălți: Academia de Științe a Moldovei, 21-22 iunie 2019, p. 490-493. ISBN 978-9975-3316-1-6.
14. ROȘCOVAN, M., **PRISACARI, M**. *O abordare statistică privind evaluarea impactului asistenței externe.* În: Teoria şi practica administrării publice. Materiale ale Conferinței ştiinţifico-practice internaționale. Chișinău:AAP, 22 mai 2020, p. 340-342. ISBN 978-9975-3240-9-0.
15. **PRISACARI, M**. *Programul Operațional Regional Nord 2022-2024 – principalul document strategic pentru implementarea obiectivelor de dezvoltare regională în nordul Republicii Moldova.* În Materialele Conferinței naționale cu participare internațională "Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective (ed. VI)-a. Bălți: Academia de Științe a Moldovei, 20-21 mai 2022, p. 499-501. ISBN 978-9975-3465-5-9.

ADNOTARE

Prisacari Maria „Impactul asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională în Republica Moldova''. Teză de doctor în științe administrative. Chișinău, 2023.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 226 de titluri, 147 pagini de bază, figuri - 26, tabele - 14. Rezultatele obținute sunt publicate în 15 lucrări științifice.

Cuvinte cheie: asistența externă, impact, dezvoltare, administrare publică, instituții publice, evaluarea politicilor publice, dezvoltare regională.

Domeniul de studiu: administraţia publică; organizarea şi dirijarea în instituţiile administraţiei publice; servicii publice.

Scopul lucrării constă în cercetarea teoretică și empirică a impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională din perspectiva identificării metodelor de eficientizare AOD în contextul de reformare și îmbunătățire a performanței administraţiei publice din Republica Moldova.

Obiectivele studiului: sintetizarea referențialului istoriografic și teoretic privind studierea impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională; elaborarea cadrului metodologic de studiere; analiza mecanismului de coordonare a asistenţei externe și a evoluției dinamicii AOD în RM; identificarea corelației dintre asistența UE și consolidarea politicilor și instituțiilor publice din RM; evaluarea rolului asistenței externe în implementarea politicilor publice de dezvoltare regională; identificarea modalităţilor de eficientizare a asistenței oficiale de dezvoltare în contextul implementării politicilor publice de dezvoltare regională și reformării/ îmbunătățire a performanței administraţiei publice; formularea concluziilor și recomandărilor relevante cu privire la sporirea impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională în RM.

Noutatea și originalitatea științifică. Lucrarea reprezintă una din primele cercetări ştiinţifice complexe, consacrate analizei teoretico-empirice a impactului AOD asupra politicilor publice de dezvoltare regională și scoaterii în relief a particularităţilor și a sistemelor de implementare AOD în RM. În scopul eficientizării asistenței externe în RM, autorul a prezentat modalităţile de îmbunătăţire a acesteia, derivate atât din literatura ştiinţifică de specialitate, cât și din practica de implementare.

Problema științifică soluționată rezidă în: fundamentarea științifică a impactului asistenței externe asupra politicilor publice de dezvoltare regională, ceea ce a contribuit la identificarea metodelor de sporire a impactului AOD și formularea concluziilor și recomandărilor privind eficientizarea AOD în implementarea politicilor publice de dezvoltare regională în Republica Moldova.

Semnificația teoretică a cercetării este redată de totalitatea conceptelor, definiţiilor, teoriilor, modelelor, elementelor structurale şi condiţiilor de raţionalitate cu privire la impactul AOD în raport cu politicile publice de dezvoltare regională, preluate din operele autorilor clasici, până la cele ale cercetătorilor moderni, analizate şi prezentate de autor. Importanţa teoretică a lucrării rezultă şi din sinteza informațiilor în baza actelor normative și strategice privind mecanismul de coordonare a asistenței externe ce completează stadiul de cunoaștere a domeniului cercetat, precum și soluțiile oferite de autor privind modalităţile de eficientizare a AOD în RM în contextul reformării administrației publice.

Valoarea aplicativă a lucrării: concluziile și recomandările propuse de autor pentru eficientizarea AOD din RM în contextul politicilor publice de dezvoltare regională pot servi drept temei pentru autoritățile competente ale statului și necesită a fi încadrate şi aplicate în activitatea instituţională şi funcţională a autorităţilor publice administrative din RM.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin: publicațiile științifice la subiectul cercetat; implementarea metodelor de și eficientizare a asistenței externe în domeniul politicilor de dezvoltare regională în cadrul activității ADR Nord.

АДНОТАЦИЯ

Присакарь Мария «Влияние внешней помощи на государственную политику регионального развития в Республике Молдова». Докторская диссертация в области административных наук. Кишинев, 2023.

Структура диссертации: введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография из 226 наименований, основных страниц - 147, фигур - 26, таблиц - 14. Результаты исследования опубликованы в 15 научных работах.

Ключевые слова: внешняя помощь, влияние, государственное управление, госучреждения, оценка реализации государственной политики, региональное развитие.

Область исследования: публичное управление; организация и руководство в учреждениях публичного управления; публичные услуги.

Задача исследования: Целью данного исследования является теоретическое и эмпирическое исследование влияния внешней помощи (ОПР) на государственную политику регионального развития с точки зрения определения методов повышения эффективности ОПР в целях реформирования и улучшения качества государственного управления в РМ.

Цели: обобщение историографических и теоретических материалов по изучению влияния внешней помощи на политику регионального развития; разработка методологических основ изучения влияния внешней помощи на политику регионального развития; анализ механизма регулирования внешней помощи и динамики ОПР в РМ; выявление взаимосвязи между помощью ЕС и процессом консолидации госучреждений в РМ; оценка влияния внешней помощи на реализацию политики регионального развития в РМ; определение путей повышения эффективности официальной помощи в РМ в контексте реформирования государственного управления; разработка рекомендаций по воздействию внешней помощи на улучшение политики регионального развития.

Новизна и научная оригинальность работы. Работа представляет собой одно из первых комплексных научных исследований, посвящённых теоретико-эмпирическому анализу влияния ОПР на государственную политику регионального развития и освещающих особенности системы реализации ОПР в РМ. В целях улучшения эффективности внешней помощи в РМ, автор представил пути ее улучшения на основе научной специализированной литературе, а также на практике ее использования.

Решаемая научная задача заключается в научном обоснование влияния внешней помощи на государственную политику регионального развития, что способствовало выявлению методов повышения влияния ОПР и разработке выводов и рекомендаций по эффективности ОПР в реализации государственной политики регионального развития РМ.

Теоретическое значение исследования представлена совокупностью концепций, определений, теорий, моделей и условий рациональности влияния ОПР на государственную политику, основанных на работах классических авторов и современных исследователей. Теоретическая значимость работы основана на нормативных и стратегических актах о механизме координации внешней помощи, а также предлагаемых автором решений относительно способов улучшения эффективности ОПР в РМ в контексте реформирования государственного управления.

Практическая значение работы: выводы и рекомендации, предложенные автором для эффективности ОПР в контексте государственной политики регионального развития, могут служить основой для компетентных органов государства и должны быть применены в институциональной деятельности административных органов государственной власти РМ.

Внедрение научных результатов было достигнуто за счет научных публикаций по исследуемой тематике; внедрение методов улучшения эффективности внешней помощи в области политики регионального развития в рамках деятельности АРР Север.

ANNOTATION

Prisacari Maria "The impact of external assistance on regional development public policies in the Republic of Moldova". PhD thesis in administrative sciences. Chisinau, 2023.

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography consisting 226 titles, 147 basic pages, 26 figures, 14 tables. The obtained results are published in 15 scientific papers.

Keywords: external assistance, impact, development, public administration, public institutions, evaluation of public policies, regional development

Field of study: public administration, organization and management in public administration institutions, public services.

Purpose of the paper: consists in the theoretical and empirical research of the impact of external assistance on the regional development from the perspective of identifying methods of ODA efficiency in the context of reforming and improving the performance of the public administration in the Republic of Moldova.

Research objectives: synthesis of the historiographical and theoretical references regarding the study of the impact of external assistance on regional development policies; developing the methodological study; analysis of the external assistance coordination mechanism and the evolution of ODA dynamics in RM; identifying the correlation between EU assistance and the strengthening of policies and public institutions in RM; evaluation of external assistance role in the implementation of regional development policies in RM; identifying ways to make ODA more efficient in the context of implementing regional development policies and improving public administration performance; formulating relevant conclusions and recommendations on increasing the impact of external assistance on regional development policies in RM.

The novelty and scientific originality of the paper. The work represents one of the first complex scientific researches, dedicated to the theoretical-empirical analysis of the impact of ODA on regional development policies, highlighting the particularities and ODA implementation systems in RM. To streamline external assistance in RM, the author presented ways to improve it, derived from both the scientific literature and implementation practice.

The scientific problem solved resides in: scientific and methodological basis of the impact of external aid on regional development policies which contributed to the identification of methods to increase the impact of ODA and led to the formulation of conclusions and recommendations regarding the efficiency of ODA investments in the implementation of public development policies regional development in the RM.

The theoretical significance of the research consists in: concepts, definitions, theories, models, structural elements and conditions of rationality regarding ODA versus regional development public policies taken from the works of classical authors and modern researchers, analyzed and presented by the author. The theoretical importance of the paper also results from the synthesis of information based on the normative and strategic acts regarding the external assistance coordination mechanism that completes the state of knowledge of the researched field, as well as the solutions offered by the author regarding the ways to make ODA more efficient in the Republic of Moldova in the context of public administration reform.

The applicative value of the paper: the formulated conclusions and recommendations for the efficiency of ODA in the context of the regional development public policies, presented by the author, can serve as a basis for the competent state authorities and need to be applied in the institutional and functional activity of public administrative authorities in RM.

The implementation of scientific results was achieved by: scientific publications on the research subject; implementing the methods of monitoring and evaluating and improving external assistance in the field of regional development policies within the activity of the North RDA.

PRISACARI MARIA

IMPACTUL ASISTENȚEI EXTERNE ASUPRA POLITICILOR PUBLICE DE DEZVOLTARE REGIONALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

563.02 - ORGANIZAREA ŞI DIRIJAREA ÎN INSTITUŢIILE ADMINISTRAŢIEI PUBLICE; SERVICII PUBLICE

Rezumatul tezei de doctorat în științe administrative

Aprobat spre tipar: 19.01.23	Formatul hârtiei: 60x84$^{1/16}$
Hârtie ofset. Tipar digital.	Tiraj: 30 ex.
Coli de tipar: 2,0	Comanda nr. 12/7

SRL „Creativ Media”

str. Decebal, 134, mun. Bălți, MD-3100

e-mail: info@creativmedia.md